

Karolina Kwak

Narzędzie: Opis obrazu – 2 jednostki lekcyjne

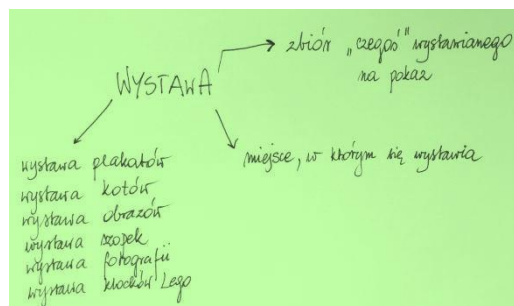
Temat: Czy można odkryć od razu tajemnicę obrazu? Opisujemy obraz.

Cele: uczeń: poznaje słownictwo potrzebne do sporządzenia opisu obrazu; tworzy nieskomplikowany opis dzieła malarskiego, w którym stara się uwzględnić swoje odczucia; zabiera głos w rozmowie na temat sztuki; poznaje pojęcia: portret, pejzaż, martwa natura, abstrakcjonizm, realizm; uważnie przygląda się temu, co ma opisać; uczy się obcowania z tekstami ikonicznymi.

Uwaga: narzędzie ma charakter interdyscyplinarny. Przed realizacją scenariusza warto zajrzeć do książki Piotra Barsony'ego pt. *Historie Mona Lizy*, w tłumaczeniu Jolanty Kozłowskiej i Joanny Woyciechowskiej (Warszawa 2015, Wydawnictwo Muchomor – <https://www.muchomor.pl/pl/p/Historie-Mona-Lizy/176>). W załączniku 5. scenariusza wykorzystane zostały niektóre obrazy z książki (strony: 9,11,17,23,30). Zdjęcia obrazów zamieszczone w prezentacji pochodzą z prywatnych zbiorów autorki narzędzia.

Faza wstępna: wprowadzenie w temat lekcji, zainteresowanie uczniów

Na początku lekcji nauczyciel pyta uczniów, co to jest „wystawa” (w słowniku języka polskiego PWN znajdziemy wyjaśnienia: 1. „wystawiony na pokaz zbiór przedmiotów”; 2. „miejsce, w którym wystawia się takie zbiory”; 3. „okno sklepowe z wyłożonymi na pokaz towarami”) i czy byli kiedyś na jakiejś wystawie. Jeśli tak, to czego dotyczyła (możemy usłyszeć na przykład o wystawie kotów). Wypowiedzi uczniów można zapisać na tablicy w formie krótkiej notatki:

Nauczyciel sugestywnie odczytuje wiersz Danuty Wawiłow pt. *Na wystawie* – załącznik 1.

Danuta Wawiłow

Na wystawie

Idę z mamą na wystawę!
To dopiero jest ciekawe!
Piękny pałac, wielka brama...
„To muzeum” - mówi mama.

Nie widziałem ani razu
tylu ludzi i obrazów.
Samych sal ze sto tysięcy,
a obrazów jeszcze więcej!

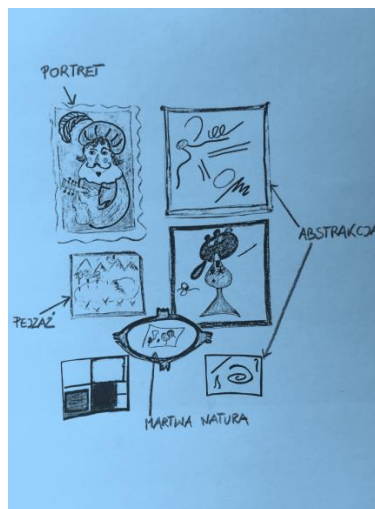
Co tu jest namalowane?
Czy to człowiek? Czy to dzbanek?
A tu jakaś dziwna plama...
„Piękny obraz” - mówi mama.

A tu gruby pan z gitarą,
co ma wąsy jak makaron...
Jakieś konie depczą ludzi...
Trochę mi się tutaj nudzi.

Mamo, chodź tu! Mamo zobacz!
To dopiero piękny obraz!
Kwitną kwiaty, słońce świeci,
na ławeczce siedzą dzieci...
Tylko taka brzydka rama...
„To jest okno!” - mówi mama.

Po pierwszej lekturze warto wyświetlić tekst na tablicy multimedialnej i chwilę porozmawiać na temat opisanej (z dziecięcego punktu widzenia) wystawy. Przykładowe pytania do uczniów: Kto uczestniczy w wystawie? (mama, syn, inni ludzie) / Gdzie znajduje się wystawa? (w muzeum) / Jakie emocje towarzyszą chłopcu? (radość, podekscytowanie, ciekawość, niepewność, rozczarowanie) / Co przedstawiają obrazy, które zwracają uwagę chłopca? (dziwne kształty, plamę, pana z gitarą, konie depczące ludzi) / Czy mama postrzega prezentowane dzieła tak samo jak jej syn? (zwrotka trzecia i piąta: abstrakcja to dla chłopca „dziwna plama”, dla kobiety – „piękny obraz”/ chłopiec zachwyca się „obrazem” świata, który jest mu znany i przez to bliski)

Kolejno nauczyciel wyświetla załącznik 2. i pyta uczniów, które „obrazy” chłopiec mógł zobaczyć, a o których nawet nie wspomina. Można wydrukować dla uczniów graficzną notatkę do pokolorowania – załącznik 3., którą wkleją do zeszytu i opiszą, odpowiednio określając temat (portret, martwa natura, pejzaż). **Działania różnicujące:** dla uczniów z trudnościami przygotowano uzupełnioną wersję notatki.

Które „obrazy” chłopiec mógł zobaczyć?

Te obrazy mógł zobaczyć chłopiec.

Warto porozmawiać o nich przez chwilę: co przedstawiają?, jakie kolory w nich dominują?, jak rozłożone są w przestrzeni poszczególne ich elementy?

Dobrze też zwrócić uwagę na pozostałe obrazki (o których nie ma mowy w tekście), ponieważ dwa z nich przedstawiają pejzaż i martwą naturę.

Warto zapisać na tablicy:

PORTRET, MARTWA NATURA, PEJZAŻ, ABSTRAKCA

Faza zaangażowania:

1) Gromadzenie słownictwa

Nauczyciel wyświetla na tablicy multimedialnej (w trybie pełnoekranowym – CTRL+L) prezentację *Tajemnice obrazów* – załącznik_prezentacja.

Rozmawia z uczniami na temat barw ciepłych i zimnych (pojęcia znane uczniom z lekcji plastyki) – slajd 2. Przypomina, że barwy ciepłe powinny kojarzyć się ze słońcem, z dniem, tym co radosne i ciepłe, natomiast zimne – z tym, co zimne, smutne, niepoznane. Kolejne slajdy: 3-7 prezentują tematy obrazów: portrety (3-4), pejzaże (5-6), martwą naturę – 7. Slajd 8. to przykład abstrakcji. Warto zwrócić uwagę na slajdy: trzeci – który pokazuje trzy różne sposoby portretowania oraz czwarty, na którym zestawiono fotografię oraz kubistyczne odwzorowanie – w obu przypadkach są to reprezentacje tej samej kobiety – Dory Maar. Dobrze by było podkreślić, że portrety nie zawsze wiernie przedstawiają wizerunek modela lub modelki (uzasadnione byłoby również odwołanie się do fragmentu wiersza czytanego na początku lekcji: „Co tu jest namalowane?/ Czy to człowiek? Czy to dzbanek?” – zastanawia się podmiot liryczny). Rozmawiając o obrazach, warto zwrócić uwagę na zestawienia barw ciepłych i zimnych – zwłaszcza na slajdach 5. i 7. Uczniowie powinni nazywać kolory, szukając na nie różnych określeń, np. czerwony – czerwień; purpurowy, malinowy, jaskrawoczerwony, oraz wskazywać, co znajduje się w centralnej części obrazu, na pierwszym planie czy w tle.

Po tym działaniu uczniowie otrzymują notatkę gromadzącą słownictwo potrzebne do opisu obrazu, którą wklejają do zeszytu – załącznik 4.

2) Opisywanie obrazu

Kolejno nauczyciel dzieli uczniów na grupy.

Uwaga: można to zrobić poprzez losowanie karteczek z miniaturkami slajdów (pasek powyżej). Uczniowie, którzy wylosują ten sam slajd, tworzą grupę.

Każdej grupie zostaje przydzielony jeden portret Mony Lisy – wszystkie zostały namalowane przez Piotra Barsony’ego – malarza, rysownika, architekta, autora książek dla dzieci – w różnych stylach (Vincenta van Gogha, Paula Gauguina, Pabla Picassa, Wassilego Kandinsky’ego, Salvadora Dali). Przez cały czas pracy w grupach portrety są wyświetlane na tablicy multimedialnej – załącznik 5. Plansza zawiera również pytania pomocne przy tworzeniu opisu obrazu: Jakie są wasze pierwsze odczucia, gdy patrzycie na obraz? Czy

zauważacie coś zaskakującego? Co/kogo przedstawia? Jakie elementy dostrzegacie? Co znajduje się na pierwszym planie / w centralnej części obrazu? Co po bokach (z prawej, z lewej strony), co w tle? Jakie kolory potraficie wskazać? A może umiecie określić, czy są to barwy ciepłe, czy zimne?

Działania różnicujące: nauczyciel, w razie potrzeby podpowiada sformułowania, nazwy kolorów, koryguje wypowiedzi. Jeśli dostrzega zainteresowanie i zaangażowanie grupy (szczególną wrażliwość na sztukę), może podpowiedzieć dzieciom, jaki styl prezentują prace: 1-2 – impresjonizm – malowanie wrażeń; 3. – kubizm – malowanie z kilku perspektyw równocześnie; 4 – malarstwo abstrakcyjne (tu: geometryczne formy połączone z rozedrganymi, wibrującymi kolorami); 5 – surrealizm – malowanie marzeń sennych, niemających nic wspólnego z logiką.

Przykładowy opis – grupa 5.

Kiedy patrzymy na obraz, czujemy się dziwnie, zaczynamy marzyć o wakacjach. Mamy wrażenie, że artysta chciał, żebyśmy przenieśli się gdzieś indziej.

W centralnej części obrazu znajduje się kształt przypominający kobietę, ale w miejscu twarzy i szyi, jakby na drugim planie, znajduje się zdjęcie morza z fragmentem brzegu oraz nieba. W wodzie odbija się słońce. Może światło oznacza dobre myśli, szczęście? Twarz postaci jest okoloną białą szatą, która w środku jest niebieska. W prawym dolnym rogu artysta umieścił zarys głowy. Wygląda to tak, jakby kobieta tuliła dziecko. W górnej części obrazu postać otaczają kwiaty o intensywnie różowej barwie. Rozdzielające je, podłużne zielone kształty przypominają liście.

Kolorystyka obrazu jest bardzo żywa, poza fragmentem zdjęcia, które od razu przykuwa uwagę, bo, choć na pierwszy rzut oka zupełnie do reszty obrazu nie pasuje, to wprowadza harmonię i spokój. I jakąś tajemnicę.

Faza podsumowująca: prezentacja prac grup, odkrycie Giocondy w obrazach wszystkich grup

W ostatniej fazie zajęć uczniowie prezentują swoje opisy (podczas ich odczytywania nauczyciel może powiększać na tablicy poszczególne obrazy, by skupić uwagę uczniów na konkretnym wizerunku). Warto zapytać uczniów z innych grup, czy dostrzegają w wyświetlanych pracach więcej szczegółów. A może mają zupełnie inne odczucia niż koleżanki i koledzy?

Na koniec wracamy do prezentacji *Tajemnice obrazów* i wyświetlamy slajd 3., skupiając uwagę na dziele Leonarda da Vinci. Dzieci powinny rozpoznać Monę Lisę na opisywanych przez siebie obrazach. Uczniowie dowiadują się również, że wszystkie wizerunki namalował jeden artysta – Piotr Barsony, a pochodzą one z książki *Historie Mona Lizy*, w której autor opowiada dzieciom o różnych stylach malarskich.

Fundusze
Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

Rzeczpospolita
Polska

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

Załącznik 1.

Danuta Wawiłow

Na wystawie

Idę z mamą na wystawę!
To dopiero jest ciekawe!
Piękny pałac, wielka brama...
„To muzeum” - mówi mama.

Nie widziałem ani razu
tylu ludzi i obrazów.
Samych sal ze sto tysięcy,
a obrazów jeszcze więcej!

Co tu jest namalowane?
Czy to człowiek? Czy to dzbanek?
A tu jakaś dziwna plama...
„Piękny obraz” - mówi mama.

A tu gruby pan z gitarą,
co ma wąsy jak makaron...
Jakieś konie depczą ludzi...
Trochę mi się tutaj nudzi.

Mamo, chodź tu! Mamo zobacz!
To dopiero piękny obraz!
Kwitną kwiaty, słońce świeci,
na ławeczce siedzą dzieci...
Tylko taka brzydka rama...
„To jest okno!” - mówi mama.

Załącznik 2.

Załącznik 3.

Załącznik 4.

Słownictwo przydatne do opisu obrazu

malarz, twórca, artysta, portrecista

temat: pejzaż, portret, martwa natura, scena batalistyczna, scena rodzajowa

kolorystyka: barwy ciepłe, barwy zimne, jednobarwny, wielokolorowy, czerwony (malinowy, purpurowy, wiśniowy, różowy, bordowy), pomarańczowy (marchewkowy, rudy, rdzawy), niebieski (błękitny, granatowy, szafirowy), zielony (trawiasty, ciemnozielony, jasnozielony, groszkowy, turkusowy), brązowy (jasnobrązowy, beżowy, czekoladowy, kawowy, orzechowy), żółty (słomkowy, złoty, bananowy, herbaciany), biały (śnieżnobiały, perłowy), szary (srebrny, popielaty, grafitowy, siwy)

kierunek w sztuce: impresjonizm, kubizm, realizm, abstrakcjonizm, surrealizm

technika: rysunek, pastele, akwarela, obraz olejny, kolaż, szkic

stosunki przestrzenne: na pierwszym planie, na drugim planie, w centrum obrazu, w głębi, w tle, z tyłu, po obu stronach, po prawej/lewej stronie, pod spodem, ponad, poniżej, w środku

Słownictwo przydatne do opisu obrazu

malarz, twórca, artysta, portrecista

temat: pejzaż, portret, martwa natura, scena batalistyczna, scena rodzajowa

kolorystyka: barwy ciepłe, barwy zimne, jednobarwny, wielokolorowy, czerwony (malinowy, purpurowy, wiśniowy, różowy, bordowy), pomarańczowy (marchewkowy, rudy, rdzawy), niebieski (błękitny, granatowy, szafirowy), zielony (trawiasty, ciemnozielony, jasnozielony, groszkowy, turkusowy), brązowy (jasnobrązowy, beżowy, czekoladowy, kawowy, orzechowy), żółty (słomkowy, złoty, bananowy, herbaciany), biały (śnieżnobiały, perłowy), szary (srebrny, popielaty, grafitowy, siwy)

kierunek w sztuce: impresjonizm, kubizm, realizm, abstrakcjonizm, surrealizm

technika: rysunek, pastele, akwarela, obraz olejny, kolaż, szkic

stosunki przestrzenne: na pierwszym planie, na drugim planie, w centrum obrazu, w głębi, w tle, z tyłu, po obu stronach, po prawej/lewej stronie, pod spodem, ponad, poniżej, w środku

Załącznik 5.

Grupa 1.

Grupa 2.

Grupa 3.

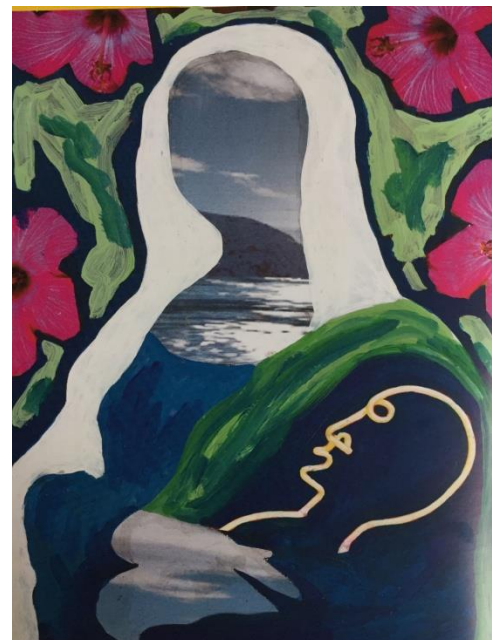

Grupa 4.

WSKAZÓWKA

Opisując obraz, odpowiedźcie na pytania

1. Jakie są Wasze pierwsze odczucia, gdy patrzycie na obraz? Czy zauważacie coś zaskakującego?
2. Co/kogo przedstawia?
3. Jakie elementy dostrzegacie?
4. Co znajduje się na pierwszym planie/ w centralnej części obrazu? Co po bokach (z prawej, z lewej strony), co w tle?
5. Jakie kolory potraficie wskazać? A może umiecie określić, czy są to barwy ciepłe, czy zimne?

Grupa 5.

Załącznik_prezentacja

Tajemnice obrazów

Barwy ciepłe i zimne

<http://www.colormechology.com/learn-colors/2010/09/learn-color-colors.html>

